

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

Naturkvæg – grundlag for fremtidens oksekød

Dyrevelfærd

Udvikling af kriterier for græsbaseret kødproduktion

Iben Alber Christiansen

Gl. Estrup d. 14. December 2021

Fonden for **økologisk landbrug**

Udfordringer for sikring af god dyrevelfærd på græs

- Vejr
- Krav til specifikt resultat på et græsareal
- Tilsyns/tilskudsforandrings-muligheder
- Tørt leje for alle dyr
- Læ/ly forhold
- Huld
- Parasitter
- Egnede racer
- Offentlig adgang

Foto: Iben Christiansen

Et overblik – Kødkvæg i DK

Kvægbestanden art, område, tid 2020 <small>(Danmarks statistik)</small>			Økologi <small>(Økologistatistik, Landbrugsstyrelsen)</small>			Græskød 2021	
Region	Tyre og stude 2- år og over gns. Antal i 2020	Ammekøer Gns. Antal 2020	Kvier/stude Øko	Ammekøer Øko	Tyrekalve Øko	Amme-køer	Malke-køer
Hovedstaden	466	3.523	1.679	737	639		
Sjælland	1.412	10.366	4.045	1.164	879		
Syddanmark	3.795	23.126	26.425	2.927	12.105		
Midtjylland	2.965	25.090	20.875	3.135	14.362		
Nordjylland	2.349	21.178	15.603	2.219	9.903		
SUM	10.987	83.286	83.477	10.182	37.888	1.250	2.500

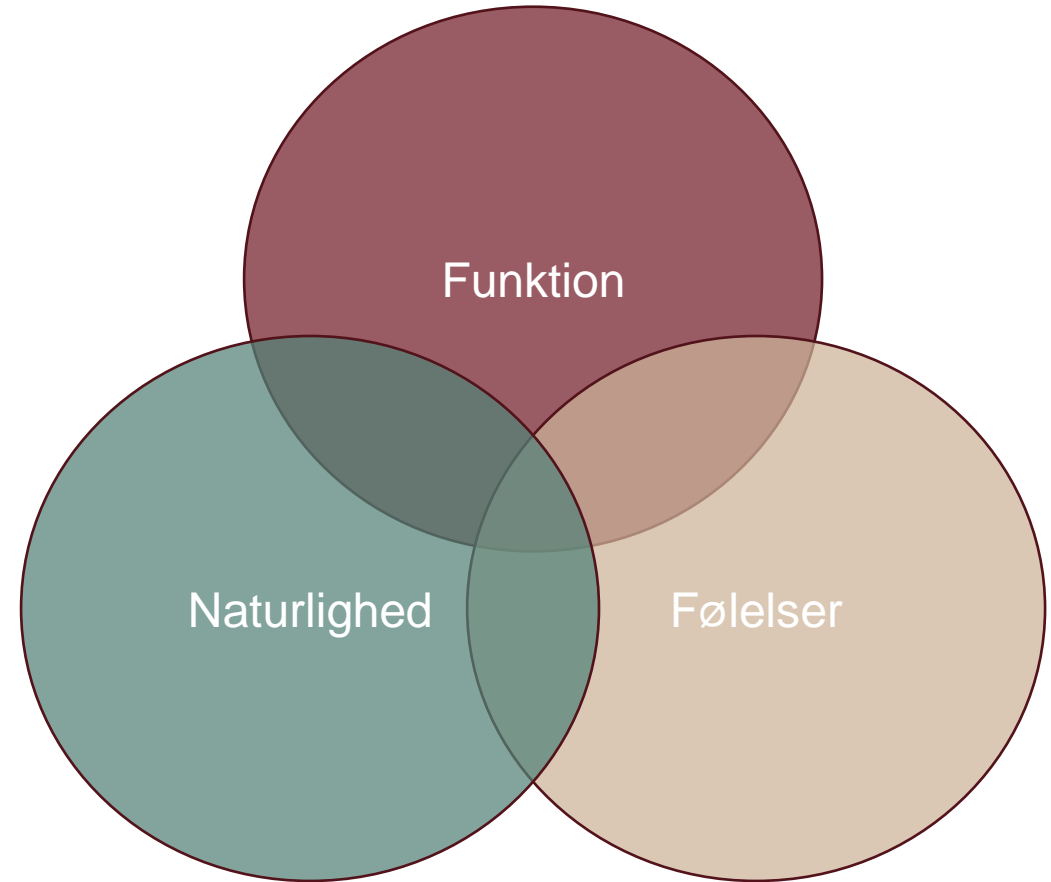
Potentielt yderligere ca. 30.000 økotyrekalve af malkekvæg/krydsningsrace

Bæreevne 219.400 storkreaturer på 347.000 ha naturarealer (Ressource-oversigt, Trine Swennesen dec. 2021)

Velfærdssyn

- Biologisk Funktion
  - Ikke syge
  - Vokser
  - Reproduktion
- Følelser
  - Smerte
  - Lidelse
  - Velbehag
- Naturlighed
  - Ikke ændre på dyrene (ex. Afhorne)
  - Naturlig adfærd (ex. ko-kalv)
  - Så naturlige forhold som muligt (ex. udeliv)

(Fraser, 2003)

Dyrevelfærdsdefinition – de fem friheder (FAWC, 2009)

Frihed fra tørst, sult og fejlernæring.

Frihed fra ubehag forårsaget af omgivelserne

Frihed fra smerte, skade og sygdom.

Frihed til at udtrykke normal adfærd

Frihed fra frygt og lidelse.

- De fem friheder er udgangspunktet
- Sikre imødekommelse af høje forbrugerforventninger til dyrevelfærd og etik
- Ikke “bare” undgå negativ velfærd, men også fremme positiv velfærd i naturlige rammer
- Holistisk/helhedsorienteret/bæredygtig landmandspraksis

Dyrevelfærd – forslag til bæredygtige kriterier

Statement

Alle dyreholdere skal have økologisk autorisation heri også regler for sikring af dyrevelfærden – avl, pladskrav mm.

Alle dyr har højeste niveau af dyrevelfærd

Kriterieforslag

Brancheanbefalinger og som minimum kunne leve op til højeste niveau af alle mærkningskrav for dyrevelfærd:

Statens, Dyrenes Beskyttelse, COOP

Velfærdsvurdering – en god ide til at sikre at der er den forventede effekt på velfærden for dyrene. En fordel for dyreholdere at holde øje med resultaterne.

Dyrevelfærd – forslag til bæredygtige kriterier

Statement

Altid mere end ét formål med kvæg til kødproduktion

Krydsningskalve/tyrekalve fra mælkeproduktionen sikres et godt økologisk liv (uudnyttet ressource)

Et godt dyreliv – det hele dyr

Naturlige rammer inde og ude – giver mulighed for mest naturlig adfærd.

100% græsfodring (naturligt foder)

Ansvar for dyrene – godt management

Kriterieforslag

Ingen rutinemæssige indgreb eller behandlinger

Slagtning uden stress – slagtning på marken?

Tilladt at fodre med overskud fra grøntsagsproduktion, markrester?

Ude året rundt?

Dyrevelfærd – forslag til bæredygtige kriterier

Statement

Kødkvæg: En selvfølge, at ko og kalv går sammen ind til naturligt fravænnings tidspunkt.

Malkekuvæg: Kalvene sælges typisk ved 14 dage/fravænnning fra mælkefodring 3 mdr. alder.

Opfordring til at interessere sig for systemer, hvor kalve fra mælkeproduktionen er sammen med deres mor eller en ammetante til naturligt fravænnings tidspunkt.

En fordel ift. 100% græs.

Forslag til kriterier (eksempel fra PFLA)

Alle kalve opfostret hos moren eller en ammeko

Fravænnning minimum 3 mdr. og anbefales 8 mdr.

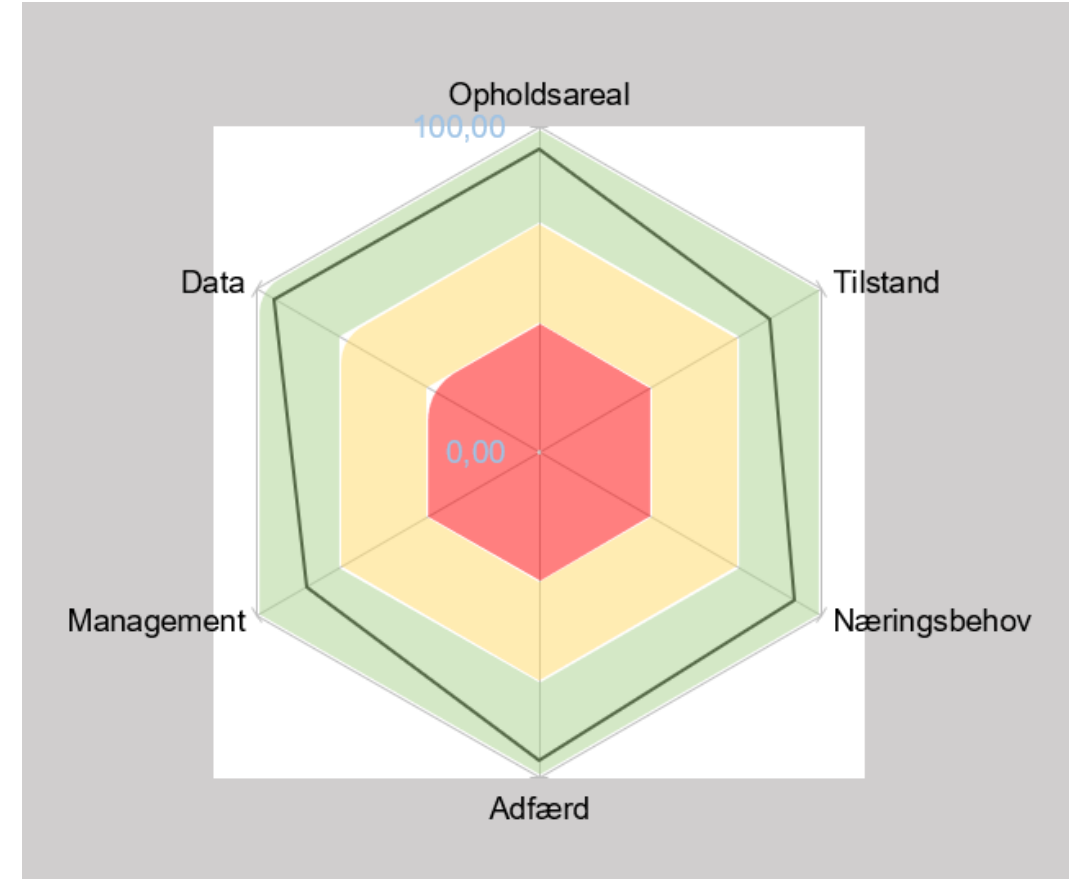

Velfærdsvurdering – græsserliv100

- Dyrenes mulighed for 'naturlighed'. Fx lys, luft, udeliv, valgfrihed, social kontakt og mulighed for fri bevægelse, blandt andet i forbindelse med kælvning.
- Menneskets omsorg og pasning (at de overvåger dyrene godt og griber hurtigt og konsekvent ind, når det er nødvendigt og relevant).
- Dyrenes fremtoning og hvordan de reagerer på de påvirkninger, som deres daglige omgivelser giver dem.

Redskab til dialog og til sikring og udvikling af god dyrevelfærd

Afvejning ift. øvrige bæredygtighedsparametre

Sunde fedtsyrer
Kvalitet erstatter kvantitet
Efterbehandling/forædling
Markedsføring af unikke
særkender både som en
fælles historie og individuelt

Produkt

Ressourcer

Naturpleje + sædskifte =
overskudsgræs
Lavt investeringsniveau og
driftsudgifter
Stimulere naturlige processer/ udnytte
overskud fra andre driftsgrene (ex.
Græs i sædskifte, kalve fra
mælkeproduktion)
Feed no Food

Arbejdspladser på landet
Lokale varer og afsætning
Oplevelser/læring om natur
Bosætning og involvering
Øget landskabsværdi

"Overskudsdyr" sikres et
godt liv
Naturlige rammer – udeliv
Græsbaseret
foder/overskudsfoder
Ingen rutinemæssige indgreb
Ingen rutinemæssige
behandlinger
Slagtning uden stress
Ansvar for dyrene – godt
management

Høj selvforsyningsgrad
Fremme naturlige processer (ex.
Kulstofbinding)
Areal og dyr skal passe sammen,
så der er balance = 100% græs
Emission fra stald, mødding,
gødningssudbringning ><
Omsætning på jorden med det
samme

Klima

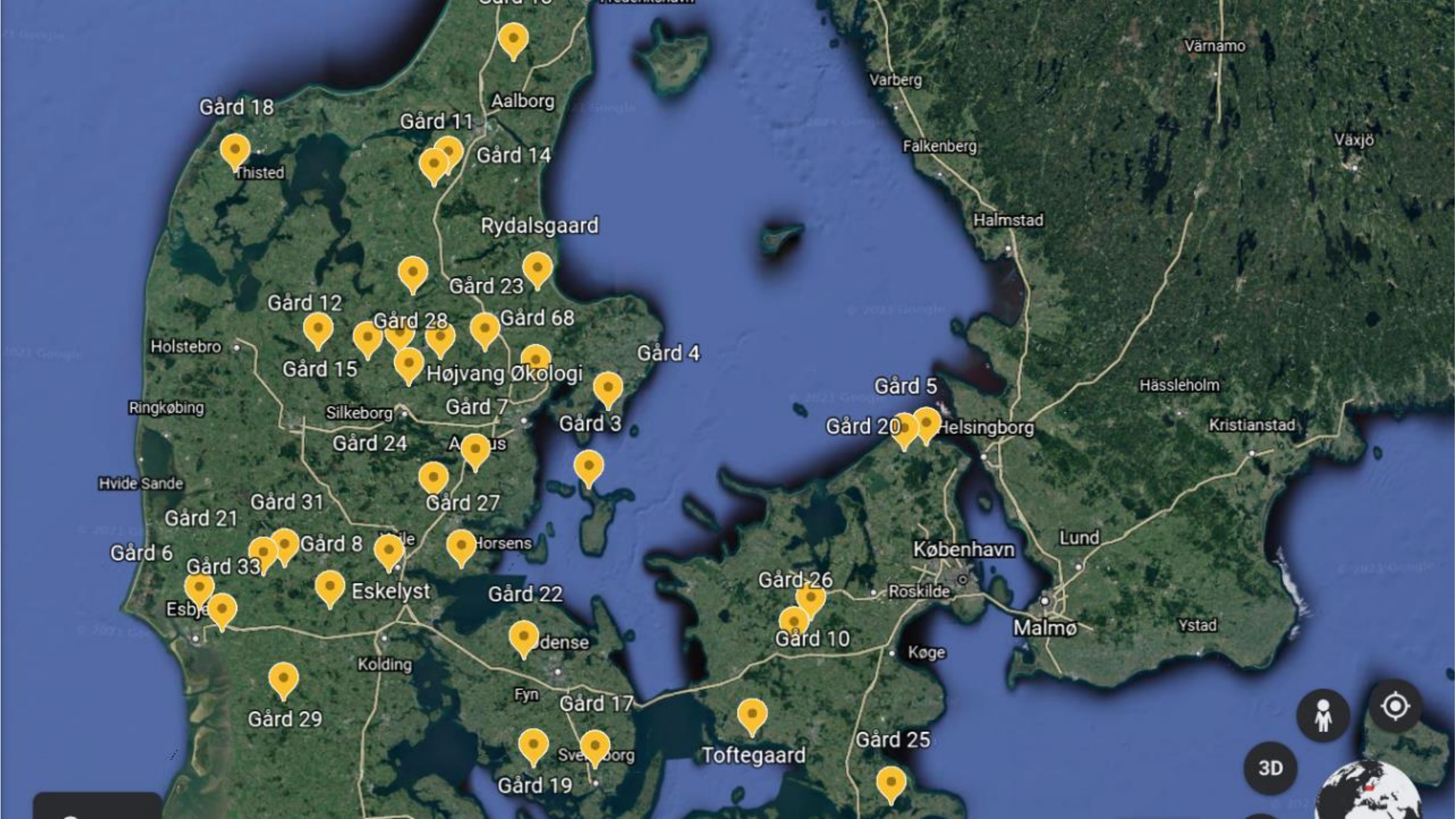
Natur

Forene natur og produktion
Lokalitetsspecifikke
målsætninger/lkontekst
Koens rolle i et naturligt kredsløb
Arbejde med naturlige processer
Landmand/dyr som redskab

Den uundværlige Øko – græsbaseret oksekød 2022

- Formidling af koens vigtige rolle i økosystemet
- Videreudvikling af kriterier og kontakt til afsætningsled
- Fælles retning og netværk blandt producenter/køkkener
- Efteruddannelse - webbaseret
- Netværksrejse til UK for kontakt til PFLA

Gård 18

Gård 11

Aalborg

Gård 14

Thisted

Rydalsgaard

Gård 12

Gård 23

Gård 28

Gård 68

Holstebro

Gård 15

Højvang

Økologi

Gård 4

Ringkøbing

Silkeborg

Gård 7

Gård 3

Gård 5

Gård 20

Helsingborg

Hässleholm

Kristianstad

Hvide Sande

Gård 31

Gård 27

Gård 21

Gård 8

Horsens

Gård 6

Gård 33

Eskelyst

Gård 22

Gård 26

København

Lund

Esby

Kolding

Odense

Gård 10

Roskilde

Malmø

Ystad

Gård 29

Fyn

Gård 17

Toftegaard

Gård 25

Gård 19

Svejborg

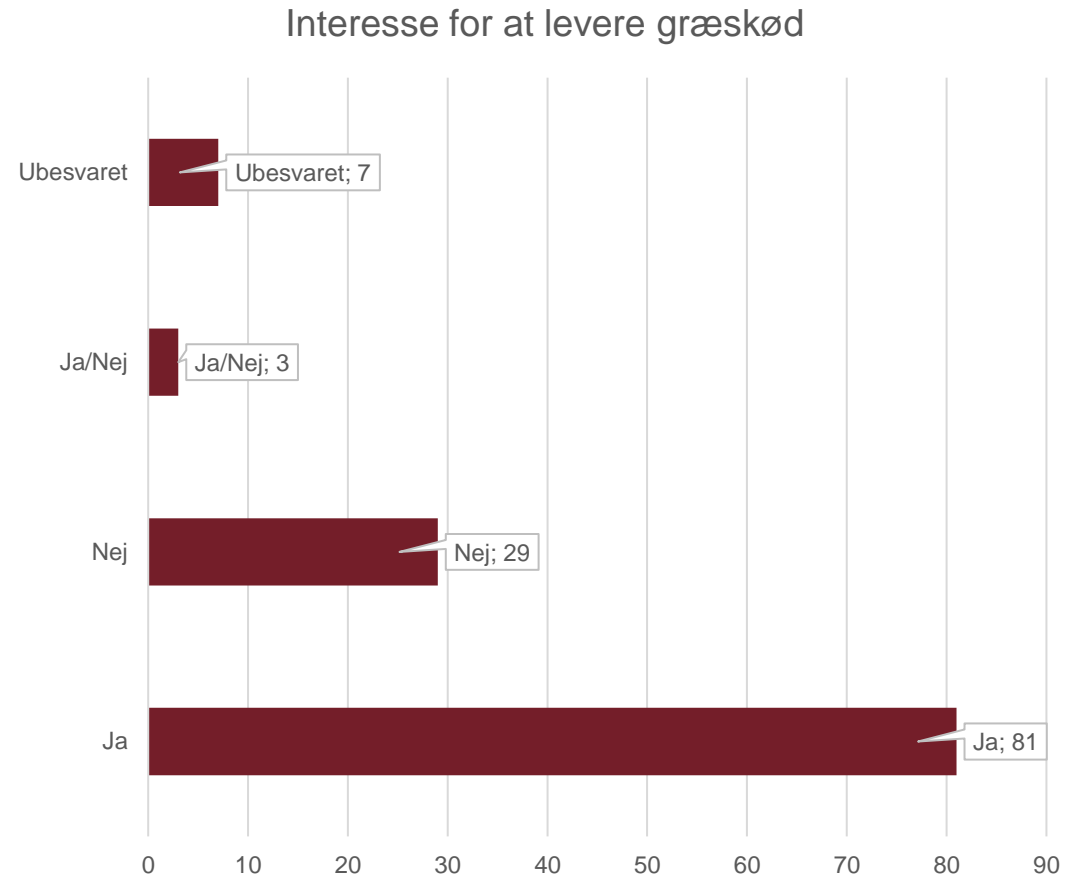
3D

Interesse for at levere græskød

FORUDSÆTNINGER

- Afsætningssikkerhed
- God økonomi = prisen højere eller samme niveau som nu.
- Ikke for meget bøvl / tidsforbrug
- Klare rammer
- Mere info ønskes

Forudsætninger for levering af græskød I

KLIMA

- Det skal, hvis overhoved muligt, være klimamæssigt afstemt og neutralt.

SLAGTNING & DYREVELFÆRD

- Pris og slagtning tæt på ejendommen, så transport af dyrene begrænses mest muligt
- Skal gerne slagtes via Danish Crowns slagteri - men kan sælges frit.

KUNDER OG HISTORIE

- Noget som fremmer kendskabet til de historiske kvægracer. Attraktivt for nye avlere.
- Det skal naturligvis være økologisk eller biodynamisk.
- Personlig relation til kunderne

Forudsætninger for levering af græskød II

RAMMER FOR KRITERIER/KONCEPT

- Samarbejdet skal arbejde på at retfærdiggøre og billiggøre aflivning på marken.
- Få belyst fritgående drøvtyggers betydning for mikrolivet og dermed omsætningen af CO₂ .
- Konzeptudviklingen må ikke udelukkende tage udgangspunkt i producent tilgangen.
- Arbejde med forbrugerens/indkøberens udgangspunkt og hvilke forbrugeradfærdstrends og præference, der er afgørende for valget af oksekød
- Husk at markedsføre hele dyrets anvendelse og de lidt "skæve" dyr så græsningen kan udnyttes hele året.

Forudsætninger for levering af græskød III

FODRING & MANAGEMENT

- 100 % græs
- Afgræsning i så mange dage om året som muligt

ØKONOMI & PRODUKT

- Merpris i forhold til nuværende afregning
- Sikkerhed for afsætning - til fair pris
- Prisen skal være god meget gerne med færre formkrav
- Vægtgrænser og specielt farve (giver problemer med jersey) og de få dyr med fradrag grundet klassifikation ødelægger den overordnede økonomi.
- Kødkvaliteten må aldrig svigte
- Afregning for fedtmarmorering

Dyrevelfærd - dyrenes opholdsareal

Plads

Variation i landskabet

Læ/Ly

Skygge

Optrådt areal

Et tørt leje

Indeklima (luft, lys, risiko for skader)

Klømulighed

Foto: Thorkild Nissen

Dyrevelfærd – dyrenes tilstand

Huld

Pels

Renhed

Skader

Halthed

Frygtsomhed

Dyrets synlige respons på sine omgivelser

Effekten af management

Dyreværn eller dyrevelfærd?

Beredskab

Dyrevelfærd - næringsbehov

Vandkvalitet/hygiejne og tilgængelighed

Mineraler

Gødningskonsistens

Foder – hygiejne

Strukturfoder

Fodervariation

Foder tilgængelighed og kvalitet

Mangelsymptomer

Foderet er centralt for dyrets velbefindende. En vom, som fungerer godt, er et tegn på et dyr, som fungerer godt.

Foderet skal både være passende for produktionen, sådan at der skabes harmoni mellem det, der kommer ind og det, der kommer ud.

Men det skal også være frisk foder af en god kvalitet, uden gødningsrester og mug.

Variationen i fodringen vægtes også højt. Det er ud fra en tankegang om, at det er naturligt for kvæg at have en vifte af muligheder for valg af forskellige foderemner, såsom forskellige græsser, urter og blade fra træer og buske.

Dyrevelfærd - adfærd

Fravænning

Kalveskjul

Kælvning

Aggressioner

Bevægelsesmulighed

Floksammensætning

Flokadfærd

Egnethed

Foto: Iben Christiansen

Dyrevelfærd - management

Relation dyr-dyreholder

Tilsyn

Flytning

Syge dyr

Aflivning

Forebyggelse og mulighed for behandling

Kælvningsforhold

Slagtning

Transport

Det er vigtigt for dyrene at leve et socialt liv i en gruppe. Harmonien i gruppen er af stor betydning for stressniveauet, og det vurderes efter stabiliteten, flokstørrelsen og størrelsesforskellen i gruppen.

Jo mindre tumult, der er i en flok, jo bedre. Det skaber ro, når en gruppe dyr får lov at være sammen, opbygge et hierarki og gennem en periode kan bevare deres plads i rangordenen og befinder sig i det samme miljø.

Stort set alle disse parametre er nogle, som man skal spørge dyreholderen om.

Dyrevelfærd - dataregistrering

Dataoverblik

CHR. Registrering

Dødelighed

Slagtevægt

Slagteanmærkninger

Dyrlægebesøg

Parasitbelastning

Medicinformbrug

Data er et historisk tilbageblik, som giver et billede af, hvordan dyrene har haft det gennem den seneste periode.

Et år er valgt som referencegrundlag, og parametre er udvalgt, så de afspejler graden af stabilitet og harmoni i besætningen, samt hvorvidt dyreholder har overblik over situationen i besætningen.

Flere af registreringerne forudsætter at dyreholder systematisk får slagteafregninger og tilbagemeldinger fra sit slagteri.

